

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra psychologie a patopsychologie

Alena Květáková

3. ročník – kombinované studium

obor: Učitelství pro mateřské školy

Školní zralost - Adaptační program pro nástup do 1.třídy

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. PhDr. Alena Petrová, Ph.D.

Olomouc

2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a užila jen uvedených pramenů a literatury.

V Dešné dne 4.4.2011

.....

Děkuji paní doc. PhDr. Aleně Petrové, Ph.D. za odborné vedení, poskytování rad a pomoc při zpracování této bakalářské práce.

Dále chci poděkovat ředitelkám a učitelkám mateřských škol, kde jsem prováděla výzkum, za ochotu a vstřícnost.

OBSAH

Úvod	6
Teoretická část	
1 CHARAKTERISTIKA PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	7
1.1. MOTORICKÝ VÝVOJ	7
1.2. POZNÁVACÍ PROCESY.....	8
1.3. EMOČNÍ A SOCIÁLNÍ VÝVOJ	11
2 DĚTSKÁ HRA	13
2.1. DEFINICE HRÝ.....	13
2.2. HRA JAKO ČINNOST A PROSTŘEDEK VÝCHOVY	13
2.3. HRA VE VÝVOJI ČLOVĚKA	14
3 ŠKOLNÍ PŘIPRAVENOST A ZRALOST	17
3.1. ŠKOLNÍ PŘIPRAVENOST	17
3.2. ŠKOLNÍ ZRALOST	17
4 ADAPTAČNÍ PROGRAM NA 1.TŘÍDU	24
4.1. CHARAKTERISTIKA ŠKOLY	24
4.2. CÍL DAPTAČNÍHO PROGRAMU	24
PRAKTICKÁ ČÁST	
VLASTNÍ ZKOUMÁNÍ	28
1 ŠETŘENÍ NĚKTERÝCH ASPEKTŮ ŠKOLNÍ PŘIPRAVENOSTI.....	28
1.1. CÍLE ŠERTŘENÍ A VÝCHOZÍ PŘEDPOKLADY	28
1.2. POUŽITÉ METODY	28
1.2.1. ORIENTAČNÍ TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI – VERBÁLNÍ MYŠLENÍ – J.JIRÁSEK	28
1.2.2. ZKOUŠKA ZNALOSTÍ PŘEDŠKOLNÍCH DĚTÍ	29
1.2.3. RAVENOVY PROGRESIVNÍ MATICE	30
1.3. ZKOUMANÝ VZOREK	31
1.4. DOKUMENTACE VÝSLEDKŮ	32
2 DISKUSE	37
ZÁVĚR	39

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	40
SEZNAM PŘÍLOH	42
ANOTACE	

Úvod

„Za předškolní období je v některých odborných pracích považováno celé období od narození až po nástup dítěte do školy. Ve většině vývojověpsychologických publikací je však tato etapa chápána jako věk mezi třetím a šestým rokem dítěte.

Není třeba podotýkat, že je to jedno z nejzajímavějších vývojových období člověka. Je to čas neutuchající aktivity tělesné i duševní, velkého zájmu o okolní jevy, doba, která je nazývána obdobím hry, protože je to právě hrová činnost, v níž se aktivita dítěte projevuje především. Celé předškolní období je charakteristické významnými změnami v různých oblastech biologického a psychosociálního vývoje. Přitom však je nutné mít stále na zřeteli, že rozdíly mezi dětmi jsou značné.“

MERTIN, V., GILLERNOVÁ. (2003, str. 11)

Pátým rokem pracuji jako učitelka na vesnické mateřské škole, která je součástí základní školy. Práce s předškolními dětmi mě velmi baví, je zvlášť „úžasné“ sledovat vývoj dítěte, které k nám nastoupí jako tříleté, až po jeho nástup do 1. třídy.

Příprava nejstarších dětí v naší MŠ na nástup do školy je mým úkolem, proto jsem si téma školní připravenosti vybrala. Chci se v této oblasti zdokonalovat, a proto vypracování bakalářské práce je pro mě příležitostí k vyhledání, zpracování a nalezení nových poznatků v problematice školní zralosti a připravenosti dítěte na vstup do školy.

Při přípravě k vypracování bakalářské práce jsem provedla výzkum v naší a v MŠ v sousedním městě, testovala jsem úroveň znalostí a dovedností 30 dětí. Výsledky tohoto výzkumu budou použity v mé práci.

Dále se zaměřím na program „Adaptace na 1.třídu“, který na naší MŠ praktikujeme třetím rokem. Děti absolvují vždy dva dny v měsíci, poslední pololetí před nástupem do 1. třídy, 1 vyučovací hodinu s paní učitelkou, která je bude učit. Seznamují se s prostředím školy, s paní učitelkou a dostanou vždy nějaký drobný úkol do příště. Tento program se nám osvědčil.

Cílem práce je přiblížit problematiku školní zralosti a na základě provedeného výzkumu v mateřských školách porovnat úroveň dětí ve městě a na vesnici, co se týká znalostí a verbálního myšlení a také rozbor úrovně inteligence testovaných dětí a popsat Adaptační program pro děti předškolního věku v naší Mateřské škole před jejich nástupem do školy.

1 CHARAKTERISTIKA PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Toto období je naplněno bouřlivým rozvojem tělesným i duševním. Dítě zvládá po tělesné stránce postupně všechny základní pohybové úkony, prochází řadou somatických i fyziologických změn. V psychickém vývoji rostou jeho všeobecné, základní lidské schopnosti, poznatky, duševní vlastnosti a zvláštní rysy, které každý člověk potřebuje pro svou další existenci v lidské společnosti. Patří zde i osvojení řeči, lidských forem vnímání, myšlení, představ, orientace v prostoru a čase, formování základů mezilidských vztahů i prvních postojů k výsledkům lidské činnosti. Sociální vývoj v tomto období znamená posun k relativně pevně společensky začleněnému jedinci.

Charakteristická je potřeba seberealizace v činnosti a vztazích přibližujících se činnostem a vztahům dospělých, do jejichž společnosti se dítě začleňuje. Jeho zájem je soustředěn na samotný proces činnosti, nejen na jeho výsledek. Tyto rysy dětské osobnosti nacházejí výrazné vyjádření ve hře, která je dominující činností tohoto období.

1.1. Motorický vývoj

Hrubá motorika

Podle Šulové (2003) motorický vývoj souvisí s celkovou aktivitou dítěte, s možností pohybu a podmínkami, které dítěti vytváříme pro rozvoj motorických schopností a dovedností, roste kvalita pohybové koordinace, pohyby se stávají přesnějšími, plynulejšími, účelnějšími. Projevy dítěte jsou hbitější – pohyby jsou elegantnější. Dítě v tomto období dokáže dobře pozorovat a napodobovat sportovní aktivity – toto období je vhodné pro zahájení sportů – lyžování, plavání, jízda na kole, na bruslích. Dítě by již také mělo být schopno plné sebeobsluhy – samostatně se oblékat a svlékat, mělo by si již samo uklízet a skládat si věci, samostatně pečovat o svou hygienu.

Další předpokládaný rozvoj v tomto období:

- běh, skoky, poskoky, házení, lezení
- umí jít po úzké kladince, seskočí z lavičky, udržuje rovnováhu
- zaváže si sám tkaničku na smyčku – někdy i dřívě

Jemná motorika

je podle Šulové (2003) značně determinována osifikací ruky. Dítě si rádo v tomto období hraje s různými materiály - plastelínou, knoflíky, kostkami, kamínky, a látkou, korálky, uchvacují jej rozmanité tvary, které rádo napodobuje, zvláště se zapojením hmatu. Po 4. roce dochází k vyhranění laterality.

Další rozvoj dovedností v oblasti jemné motoriky – stříhání, držení tužky, přiborem manipulace s drobnými předměty, rozvoj manuální zručnosti dítěte - chytání a házení míče.

1.2. Poznávací procesy

Vnímání

je nejdůležitější ze všech poznávacích procesů. Šulová (2003) uvádí, že dítě vnímá celek jako souhrn jednotlivostí, kde zatím není schopno rozlišovat základní vztahy, nepřesně vnímá časové úseky – čas posoudí jen ve vztahu ke konkrétní činnosti. Rozvíjí se zraková a sluchová diferenciaci, které jsou nezbytné pro pozdější procesy analýzy a syntézy při psaní a čtení.

Šimíčková, Čížková (2003) uvádí že dítě :

- získává jím informace o okolním světě a nejvíce se rozvíjí tím, co jej bezprostředně a subjektivně upoutá, jeho vlastními prožitky
- převládá u něj celistvé vnímání – dítě nevyčleňuje podstatné části předmětů, vnímá především nápadné předměty, které upoutají jeho pozornost a ty, které mají vztah k činnosti
- je neanalytické a aktivní, kdy je spojeno s činností a experimentováním
- dítě začíná rozlišovat doplňkové barvy (růžová, fialová, oranžová)
- analyzuje různé zdroje zvuků – (auta, zpěv ptáků...)
- prostor vnímá nepřesně, výrazný podnět jej dokáže zcela poplést
- čich a chuť - zpřesňuje se - rozlišuje sladké, kyselé, hořké, slané
- hmat – významný zdroj zážitků, dokáže jím rozlišit vlastnosti předmětu a předmět také pojmenovat

Paměť

- nejvíce funguje mechanická, převažuje konkrétnost a mimovolnost, záměrná se začíná uplatňovat až kolem pátého roku

- většinu toho, co dítě v tomto věku prožije a co z podnětů okolního prostředí přijme, je trvalé – pamatuje si především citově zabarvené situace
- paměť slovně logická (postihuje vnitřní vztahy)

Pozornost

- na začátku bezděčná (bez úmyslu)
- s postupujícím věkem se dítě lépe a déle soustředí - počátky úmyslné pozornosti
- stálost a úmyslnost ovšem záleží také na temperamentových zvláštностech a druhu činnosti

Představitost

- představy jsou bohaté a barvitě, mezery mezi vnímanými jevy či jednotlivými detaily jsou často doplňovány tzv. dětskou konfabulací; dítě je přesvědčenou, že jsou pravdivé – nelze je považovat za lhaní [2]
- vybavování představ je plynulejší – dítě je schopno souvisle reprodukovat děj pohádky, popisovat události ...
- uplatňuje se v námětových hrách i v reálných životních situacích

Myšlení

- významný pokrok ve všech formách myšlení
- dochází k uzavření fáze symbolického – předpojmového myšlení – např. osvojování mateřštiny, postupné ujasňování rozdílu mezi pojmy jeden, někteří, všichni [2]
- dítě přechází k myšlení názornému, intuitivnímu – uvažuje v celostních pojmech vznikajících na základě vystižení podstatných podobností
- dosud je prelogické – předoperační – nepostupuje podle logických operací, myšlení je stále vázáno na konkrétní činnosti a aktivitu dítěte [2]
- má svůj vlastní názor na svět,
- má tendence si upravovat realitu tak, aby pro něj byla srozumitelná a přijatelná,
- myšlení je útržkovité, nekoordinované – dítěti chybí komplexní přístup,
- vlastní názor na svět vyjadřuje prostřednictvím různých činností, např. kreslením, vyprávěním nebo hrou
- myslí stále převážně samo na sebe - egocentrismus
- dokáže vyvodit závěry (např. čeho je více, čeho méně)

- dochází k rozvoji pojmového myšlení – počátky užívání prvků analýzy, syntézy a srovnávání
- dokáže identifikovat jednotlivé druhy věcí (okurek, lopatka, židle...), zatím však nechápe souvislosti, které je spojují do určité skupiny
- na konci tohoto období se projevuje tendence utvářet všeobecné rodové pojmy = chápe, že předměty může pojmenovat společným názvem (ovoce, zelenina, nábytek, hračky,...)

Řeč

- zpočátku vázaná na konkrétní situace
- nejprve se učí poznávat předměty, činnosti a jevy, posléze je také pojmenuje
- vývoj slovní zásoby závisí na předchozí zkušenosti dítěte, pochopení situací a logických vztahů, teprve pak se jednotlivá slova stanou aktivní součástí slovní zásoby
- nejprve slovům rozumí, ale nepoužívá je – pasivní slovní zásoba
- zná říkanky, básničky, písničky, pohádky
- užívá řeč k regulaci svého chování – instrukce si hlasitě opakuje
- 4 – 5 let rozlišuje kratší x delší, lehký x těžký, -protiklady
- správné osoby, pády, časy, zřídka nepřesnosti v dlouhých větách
- nastává „2. ptací období“ – dítě pátrá po příčině: PROČ? [10]
- dokáže si osvojit 2000 – 2500 nových výrazů, v 6 letech zná již asi 3000 – 4000 slov
- aktivní slovník dostává podobu správné mluvnické struktury

1.3 Emoční, motivační a sociální vývoj

Pro toto období je podle Šulové (2002) charakteristická:

- neutuchající potřeba být aktivní:
 - o verbálně – občas plynulým tokem otázek
 - o v rovině lokomotoriky – stálé poskakování, poposedávání, různé pohyby
- potřeba stability, jistoty, zázemí, trvalosti a bezpečí
- potřeba citového vztahu, sociálního kontaktu, společenského uznání emancipace, identity, seberealizace

Tím, že předškolákovi znemožníme projevit aktivitu, pravidelný a dostatečný kontakt s vrstevníky i dospělými, naložíme na něj nepřiměřenou odpovědnost,

vytýkáme mu „lži“, neposkytneme jisté zázemí, může dojít ke značné frustraci

→ obranný mechanismus.

Projevy frustrace :

- agrese vůči okolí i sobě
- únik stažením do „vlastního světa“

Motivace : nejsnadněji lze dítě motivovat novými podněty v rámci hrové činnosti se známými a přátelskými vrstevníky.[2]

Vůle :

- je v tomto období velmi kolísavá, směřuje pouze k uspokojení nějaké vlastní potřeby
- často stimulována davem – např. budování a zařizování různých skrýší – snahou zalíbit se, udělat dojem, být akceptován
- stimulací může být také imaginace – příprava na přistání mimozemšťanů

Dále Šulová (2003) uvádí :

Pro dítě je zdrojem citových zážitků konkrétní činnost, dochází u něj k rozvoji smyslu pro humor, má radost ze spontánní činnosti.

Kolem 4. roku převládá strach z neznámých lidí, situací a prostředí, jenž pomalu ustupuje.

Začíná rozvoj citů sociálních, intelektuálních (poznávacích), estetických a etických.

Sociální oblast

„Socializace zdaleka není jednoduché, jednosměrné působení společnosti na jedince, není to pasivní přizpůsobování se jedince vnějšímu sociálnímu prostředí. V socializaci probíhá vzájemné působení, „diskuse, konverzace“ mezi jedincem a druhými lidmi i celou společností a její kulturou.“

ČÁP,J., MAREŠ,J., Psychologie pro učitele (2001, str. 54)

City sociální :

- **vyvíjejí se v těchto směrech:**
 - o *ve vztahu k dospělým* – zpočátku dominují, role dospělých je pro formování morálního citění dítěte i pro vytváření etických principů v tomto věku nezastupitelná, velkou pozornost věnuje dítě vztahu otce a matky

- *k vrstevníkům* – potřebuje je ke svým hrám, zkouší různé role, různé formy chování, sleduje reakce na ně
- *formování vlastního já* – začátek rozvoje sebepojetí, sebehodnocení – ujasňování, jaký jsem, jak mně vidí ostatní, jaký bych chtěl být

Intelektuální oblast

- city se projevují radostí z poznávání, z nových činností a zkušeností, vyvolávají kladné emoce [10]

Estetické vnímání

- rozvíjí se při hudbě, pohádkách a výtvarných činnostech, umožňuje dětem vnímat krásno [10]

Etické city

- dítě začíná rozlišovat : co je dobré a špatné, co se smí a co ne [10]

2 HRA V ŽIVOTĚ DÍTĚTE

2.1 Definice hry

„Hra prostupuje životem člověka od začátku do jeho konce. Je to skutečná, reálná činnost, aktivita, která má určité charakteristiky. Jak v dětství a dospívání, tak ve vyšším věku je hra tou kategorií, kterou měníme nejen sebe, ale své okolí významněji, než si mnohokrát uvědomujeme. Hrou řešíme konflikty, socializace probíhá ve hře v úrovni silné prožitkovosti a mění osobnost jedince tak nenápadně a současně i důsledně a důkladně, že si to ani neuvědomujeme.“

MAZAL, F., Hra a hraní pohledem ŠVP (2007, str.10)

2.2. Hra jako činnost a prostředek výchovy

Hra :

- je základní životní potřebou dítěte a vychází z jeho biologické a psychologické podstaty
- dobrovolná spontánní činnost, kde se dítě svobodně uplatňuje
- pro celkový zdravý vývoj jedince je její uspokojování nezbytné
- zahrnuje vztah ke skutečnosti – dítě někoho představuje a přijímá určitou roli
- má svůj řád
 - v určitém čase

- vymezeném prostoru
- má pravidla, závazná pro všechny účastníky hry
- střídá prvky napětí a uvolnění
- poskytuje možnost sebeuplatnění, přináší radost a uspokojení
- poskytuje možnost vytvářet sociální vazby
- dochází k interakci s prostředím – spojování nových podnětů s nepodmíněnými reflexy, k utváření struktur vyšší nervové činnosti
- rozvíjí všechny stránky dětské osobnosti [7]

Hra a tělesná výchova

Úkolem tělesné výchovy je podporovat tělesný rozvoj a růst dítěte, upevňovat jeho zdraví, odolnost a zdatnost, učit dítě novým pohybům a zvyšovat obratnost, rychlost, sílu a vytrvalost, přispívat k vytváření morálních vlastností, k podpoře estetického vnímání. [7]

Hra a rozumová výchova

Hra je také jedním z prostředků učení.

Hry senzomotorické přispívají k rozvoji smyslů, v rozumovém vývoji dítěte mají široké uplatnění hry intelektuální.

K těmto hrám patří :

- funkční hry – houpání na koni, přelévání vody, přesýpání písku, hrabání tunelů
- námětové hry – na doktora, na průvodčího, na kadeřnici, na zvířata...
- napodobivé hry – vaření, uklízení, holení,
- fantastické hry – ošetřování loutky, hovor s vymyšlenou osobou,....
- konstruktivní hry – stavění, vystřihování, zatloukání hřebíků,...
- skládací hry a hlavolamy – labyrinty, puzzle,
- kombinační – šachy, osmisměrky, křížovky,...

K rozumovému rozvoji dítěte přispívají také hračky. [7]

Hra a mravní výchova

Hry s prvky mravní výchovy pomáhají utvářet u dětí morální city, charakterové vlastnosti, správné návyky chování k dodržování mravních norem společnosti.

Významnou funkci mají hry v tom, že pomáhají dětem začlenit se do kolektivu. Tyto hry jsou označovány jako společenské.

Patří k nim :

- hry soutěživé – míčové, akrobatické, pohybové

- dramatické hry, hry situační, hry na něco
- stolní hry – pexeso, karty, člověče, nezlob se,[7]

Hra a estetická výchova

Hra má své nezastupitelné místo i v utváření estetického vztahu dětí k přírodě, společnosti i umění. Tento vztah v sobě zahrnuje prožívání krásy, vznešenosti, ošklivosti, tragiky i komiky. V rámci této výchovy se děti učí zpívat, kreslit, recitovat, tančit, vnímat hodnotu uměleckých děl a mít smysl pro udržování krásy prostředí, které je obklopuje.

Hry s říkadly a hry se zpěvem vyjadřují s nevšední vynalézavostí, postřehem a vtipem obraz okolního světa, hluboký vztah k přírodě a lidem, radost a optimismus, vytváří jednotný a esteticky vyvážený celek, vyjádřený nejprostšími výrazovými prvky literárními, hudebními i tanečními. Patří sem i dramatizace.

Pokud se dětem hry daří, prožívají pozitivní pocity libosti a estetického uspokojení. [7]

Hra a pracovní výchova

Při hře také můžeme dosáhnout u dětí osvojení správných pracovních návyků, které je budou provázet po zbytek života. Již v tomto věku se setkávají s předměty, které budou jednou používat jako pracovní nástroje při výkonu povolání nebo v normálním životě. Proto je velmi důležité, aby si při zacházení s nimi osvojily dovednosti správně – např. držení kladívka nebo sekery, pohyb šroubováku, zacházení s nůžkami, apod. [7]

2.3. Hra ve vývoji člověka

- hra nás provází celým životem
- v jednotlivých vývojových obdobích se liší specifickými rysy a významem
- liší se v závislosti na tom, jak dítě zraje a jak je vychováváno [7]

Hry kojenců

Mišurcová, Fišer, Fixl (1989) uvádí :

- období od narození do 1 roku
- rozvoj hry souvisí s pohybovým a smyslovým vývojem :
 - o od 3. měsíce
 - sed dítě učí vidět a rozeznávat předměty, jejich tvar a barvy
 - dochází k rozvoji sluchového vnímání – otáčí hlavičku za zvukem

- velký význam má rozvoj hmatu
- od 4. měsíce
 - se utváří koordinace zraku, hmatu a pohybů
 - hraje si se svým tělem
 - s předměty, které jej obklopují
 - s rodiči, kteří se o ně starají
- od 8. měsíce
 - mají rády, když si hrajeme s jejich prstíky
 - mají rády hru na schovávanou – „kde je Nelinka ? – není...- kuk!
- je to období prvních hraček
 - dbáme na to, aby splňovaly určitá kritéria – snadná omyvatelnost, bezpečný materiál, vhodná velikost a tvar, výrazná vnější úprava
 - nemusí jich být mnoho, ale měly by být různorodé a hezké
 - děti si snadno oblíbí jako hračky předměty z domácnosti – nádobí, hřeben, lžička, krabička,...
- velmi rády si děti v tomto období hrají s vodou
- oblíbenou činností je také házení hraček a předmětů na zem
- dětem často zpíváme (není důležité, zda zpíváme falešně) a také předříkáváme básničky

Hry batolat

Mišurcová, Fišer, Fixl (1989) uvádí :

- období od 1 roku do 3 let
 - dochází k obohacení hrové činnosti
 - období neustálé, mnohostranné a neúnavné aktivity
 - přechod od chaotických pohybů rukou k úchopu a manipulaci s předměty
 - hra je složitější – dochází k rozvoji fantazie
 - postupně se objevují hrové úkony v podstatě již pracovní – jí, obléká se, uklízí hračky, ...
 - rozvoj motorických her – chůze, pobíhání, poskakování, válení sudů, ...
 - důležité jsou hry s míčem, sportovním náčiním
 - pro rozvoj jemné motoriky slouží hry manipulační – zavírání, otvírání krabic, dveří, skládání kostek,...
 - vhodné jsou jednoduché stavebnice a skládačky

- hraje námětové hry – na někoho, na zvířátka, napodobuje činnosti ze svého okolí
- používá nejen hračky, ale i jejich doplňky – oblečky na panenky, cestičky pro auta, zboží v obchodě,...
- období nejintenzivnějšího rozvoje řeči – osvojuje si výslovnost, intonaci, rytmus řeči, učí se vyjadřovat
- dětem často zpíváme, přednášíme a čteme

Hry předškolního věku

Mišurcová, Fišer, Fixl (1989) uvádí :

- období od 3 do 6 let
 - hra je hlavní a převládající činností, je formou učení, přípravou pro školní období a další práci
 - hra je obsahově bohatší, organizačně složitější, začíná vyhledávat spoluhráče
 - objevují se složitější hry námětové s rozvíjením do detailů – na rodinu, na lékaře, na učitelku,...
 - hra je bohatší o doplňky jako přiměřené oblečení a „pracovní pomůcky“
 - zařazujeme didaktické hry, hádanky, labyrinty
 - stále více se uplatňují hry konstruktivní – nabývají na složitosti a důmyslnosti
 - v oblibě jsou hračky vydávající zvuky, ať už aktivně (dítě na ně hraje) nebo pasivně (vydávají samy zvuky) a hudební nástroje (Orfovy nástroje)
 - velkou oblibu získávají pohybové hry – spoluúčast kamarádů, navazování kontaktů
 - vyhledávají složité hračky - stavebnice, konstruktivní hry, chodící panenky, auta na ovládání,...

3 ŠKOLNÍ PŘIPARVENOST A ZRALOST

3.1.Školní připravenost

Znaky školní připravenosti

Vágnerová, Valentová (1992) uvádí : „Školní zralost je dosažení takového stupně ve vývoji, aby se dítě mohlo bez obtíží účastnit společného vyučování ve třídě.“

Pojem školní připravenost zahrnuje charakteristiky mající především vztah k vnějším, společenským činitelům, procesu učení. Jedná se o jakousi způsobilost a úroveň rozvoje obecných a praktických vědomostí, dovedností a návyků umožňujících dítěti dále se rozvíjet prostřednictvím školního vzdělávání.

Podle Šimíčkové (2008) lze znaky školní připravenosti rozdělit například takto :

1. Hodnota a smysl školního vzdělávání

- a. dítě by mělo chápat a uznávat školu a vzdělávání jako obecně platnou normu- postoj dítěte ke škole a vzdělávání jako hodnotě v největší míře ovlivňuje rodinné prostředí

2. Úroveň socializace :

- a. zvládnutí role školáka a minimalizace zátěže, kterou škola může způsobovat
- b. dokáže rozlišovat různé role a umí se chovat k nové autoritě

3. Verbální komunikace :

- a. rozumí sdělením učitele
- b. dokáže vyjádřit své pocity a představy
- c. zvládá vyučovací jazyk na dostatečné úrovni

4. Orientace v systému hodnot a normách chování :

- a. orientuje se v základních hodnotách a normách sociálního chování a respektuje je
- b. ví, jaké chování je správné nebo nesprávné

3.2. Školní zralost

„Je to stav somato-psychického vývoje dítěte, který je vymezen přiměřenou přizpůsobivostí a výkonností, což se odráží v subjektivním pocitu štěstí a vytváří se reálný předpoklad pro zvládání a plnění nových nároků a úkolů.“ (LANGMAJER 1996)

„Školní zralost je schopnost dítěte přizpůsobit se nárokům, které na ně klade škola, resp. školní vyučování. Je to takový stav tělesného a psychosociálního vývoje, kdy je dítě přiměřeně fyzicky i psychicky disponováno pro požadovaný výkon ve škole a kdy samo zažívá pocit uspokojení ze zvládání úkolů, které jsou na ně kladeny.“

<http://www.pppnj.adslink.cz/data/odborneclanky/skolnizralost.html>

Znaky školní zralosti – podle - Ing. Stanislava Rousová

Fyzická zralost

Věk

- velice individuální - přibližně v 6 letech a čtyřech měsících

Výška a váha

- děvčata - průměrná výška 105 až 115 cm, váha se pohybuje mezi 19 a 23 kg, chlapci 110 až 118 cm, váha mezi 17 a 22 kilogramy
- počátek výměny chrupu, která začíná u horních předních zubů
- první proměna tělesné stavby - často vypadá "vytáhlé", protože dlouhé kosti paží a nohou jsou ve fázi růstu - věšení nabízí takzvaná "Filipínská míra", tedy zda si dítě sáhne pravou rukou přes temeno hlavy na levé ucho.

Percepční a kognitivní zralost

- přechod od globálního k diferencovanému vnímání v oblasti sluchové a zrakové
- rozvoj analyticko-syntetické činnosti mozku
- **zrakové vnímání**
 - o rozlišuje různé tvary (čtverec, kruh, trojúhelník) a základní tvary i pojmenuje
 - o pozná alespoň některá písmenka a číslice
- **zraková diferenciac**
 - o vyhledává stejné předměty (např. kostky mezi kuličkami),
 - o rozlišuje rozdílné věci (vyhledá, co do skupiny nepatří podle tvaru, barvy)
 - o vyhledá rozdíly na zdánlivě stejných obrázcích
 - o vyhledá stejné obrazce z několika si podobných
 - o odliší rozdílný obrazec z řady stejných
 - o vyhledá "ukryté" věci na obrázku
- **zraková analýza a syntéza**
 - o skládá a rozkládá obrázky a fotky rozstříhané na části
 - o skládá a rozkládá části stavebnic (rozkládací kostky), puzzle a mozaiky.

- **prostorová orientace**
 - o orientuje se v obrázkovém bludišti
 - o vyhledává a určuje místa věcí v místnosti, na obrázku, na hračce i v reálu s určováním změny jejich postavení v prostoru,
 - o vyhledává věci na obrázku s pojmy dole/nahoře, vpravo/vlevo vzadu/vpředu/uprostřed;
 - o určuje polohu na sobě a druhém člověku
 - o popíše cestu do obchodu, parku apod. s pojmy vpravo/vlevo.
- **sluchové rozlišování**
 - o pozná první písmeno ve slově
 - o rozkládá slova na hlásky
 - o skládá slova z hlásek
 - o rozlišuje zvuky (při zavázaných očích pozná různé zvuky)
 - o pozná hudební nástroje, přírodní zvuky
 - o napodobuje rytmus vytleskáním (říkadla, básničky)
- **sluchová orientace**

Hledání schovaného budíku podle zvuku, hádání, co zvuk vydává, hry na slepou bábu.

Rozumové schopnosti

- chápaní světa již více realistické, fantazijní pohled by měl postupně ustupovat.
- chápe jednoduché pojmy související s časem (včera-dnes-zítřa, ráno-poledne-večer)
- řadí události chronologicky podle děje - nemusí znát hodiny, měsíce a dny, ale roční období by znát mělo
- třídí věci podle velikosti, délky, množství, druhu (větší - menší, stůl - židle - postel x jablko), materiálu, z kterého jsou věci vyrobeny (auto, dům, knihy, potraviny, oblečení)
- logicky uvažuje o pojmech (co mají podobného stůl a židle, košile a svetr ap.)
- zná barvy, i doplňkové (oranžovou, hnědou, růžovou, fialovou).
- ovládá početní představy (kolik nohou má pes, kolik je dnů v týdnu) a dovednosti: umět počítat do 10 a zpět a znát číslice do 10 (není zcela nutné),

- ukáže správný počet na prstech, event. vybere z hromádky předmětů požadovaný počet.

Paměť

- zapamatuje si větu o osmi slovech a doslova ji zopakuje
- podle tří najednou vydaných pokynů provede danou věc (například "Jdi do kuchyně, vezmi tam hrneček a přines mi ho.")

Řeč

- dokáže vyslovit všechny hlásky do nástupu do ZŠ, protože chodit v 1. třídě na logopedii a ještě zvládat školu znamená pro dítě další zatížení, toleruje se nesprávná výslovnost R,Ř.
- má bohatou slovní zásobu - deset až čtrnáct tisíc slov, zvládá i gramatické jevy řeči
- správně skloňuje podstatná jména, a časuje slovesa, slova ve větě skládá ve správném pořadí
- v krátkosti (6 - 7 větami) plynule vypráví o rodině, zájmech, trávení volného času ap.

Grafomotorika

- správný a fixovaný úchop tužky
- napodobuje geometrické tvary
- správně zobrazuje figurální kresbu, bohatou na detaily, propracovanou, vyspělou
- obrázek má správné proporce, velikost a detaily (postava oči, uši, 5 prstů) –
- vybarvuje plochy bez přetahování, nedotažení i odbytí jen vyčmáráním.

Lateralita

- už je zcela vyhraněna
- leváky není nutné nic speciálního učit, jen dbát na dobré držení tužky a sklon sešitu
- rozhodně nepřeúčujeme na psaní pravou rukou

Sociální, emocionální a motivační zralost

Sociální zralost

- je méně závislé na rodičích, je schopné velkou část dne trávit ve skupině vrstevníků mimo domov

- přijme místo rodičů jako autoritu učitele
- je schopno podřídit se formě práce ve skupině, plnit požadavky skupiny a kooperovat ve skupině
- je schopno odložit své přání
- vzdá se na čas svých osobních potřeb ve prospěch společných cílů
- vyká dospělým, pozdraví při setkání, poprosí při žádosti o věc / pomoc, poděkuje
- obléká se bez cizí pomoci, obuje si boty a zaváže tkaničky na kličku
- má osvojené hygienických návyky: mělo by umět jít samo na WC, umýt si ruce, ráno a večer si vyčistit zuby, večer se samo vykoupat

Emocionální zralost

- větší emoční stabilita, dítě nereaguje na nezdár či nespravedlnost impulsivním výbuchem nebo pláčem
- je schopno potlačit svou afektivitu.
- je schopno regulovat svá přání, potřeby a chování
- závislost na rodičích by měla být přiměřená, schopné odloučit se o nich bez potíží

Pracovní zralost

- zájem o hru sice ještě přetrvává, ale současně se zajímá o činnosti podobající se školním úkolům (např. úkoly v dětských časopisech).
- pracuje na nějakém úkolu delší dobu
- záměrně se soustředí po určitou dobu, pracuje v řízené činnosti,
- je samostatné a aktivní, stačí v pracovním tempu ostatním dětem
- dokončí úkol, který si samo dalo: obrázek, hrad z písku, stavebnici
- vydrží sledovat určitý děj nebo předčítání pohádky bez odbíhání, lezení po židli ap.

Motivace

Jestliže se dítě o nic nezajímá, je spíše nezralé, ale také starší sourozenci nebo dospělí mohli dítěti školu odradit nějakou devalvující poznámkou. Některé děti jsou přirozeně temperamentnější než jiné, ale škola už to netoleruje. Je nutná určitá sebekontrola dítěte

Předčasný nástup do školy

- velice pečlivě zvažovat
- dítě nemusí mít velké problémy, i menší neúspěchy však mají velký vliv na jeho sebehodnocení a tím na jeho motivaci pro další práci ve škole
- dítě může být přetíženo, což se může projevit bolestmi hlavy, zvýšenou nemocností a s tím souvisí výpadky ve školní docházce
- případné neúspěchy mohou vést nejen ke zhoršení prospěchu dítěte, ale i k neurotizaci a zhoršení chování dítěte, dítě se může uchýlit k agresivnímu chování.
- mohou se objevit i somatické projevy (ranní zvracení, bolesti hlavy nebo břicha, tiky, koktavost).
- jestliže nestačí požadovanému tempu, přechází do dalšího období s nedostatky, které mu nedovolují pochopit složitější látku a sledovat obtížnější úkoly

Projevy nezralosti

- neklidné či naopak utlumené dítě
- impulzivní nebo naopak zdlouhavé projevy dítěte
- nesoustředěnost
- těkání mezi činnostmi
- dítě neobratné, nesamostatné, zakřiknuté, přecitlivělé, bázlivé, plačtivé, pokud se neumí podřídit autoritě, je vzdorné
- může být i špatný kontakt s učitelem a dětmi, agresivita vůči nim

Krátký souhrn činností, kterým bychom se měli věnovat před nástupem do 1. třídy

- po dítěti vyžadujeme jasnou a přesnou výslovnost
- vedeme dítě k tomu, aby klidně a pozorně naslouchalo předčítání pohádek
- vyžadujeme, aby dítě ihned vhodně reagovalo na zadaný úkol / rozkaz a důsledně sledujeme, jak jej vykonává
- soustředíme dítě na vykonávanou práci a nedovolíme mu, aby se zabývalo vedlejšími věcmi / činnostmi
- zvykáme dítě na to, aby denně plnilo drobné úkoly při domácí práci
- zvykáme dítě na to, aby dohrálo započatou hru, dokončilo započatou práci
- vedeme je k tomu, aby po hře uklidilo hračky, pastelky atd., po jídle své nádobí a příbory

- vedeme je k tomu, aby při hře či procházce si všímalo zvířat, květin, aby umělo pozorovat změny kolem sebe
- učíme je pozdravit, poprosit, poděkovat
- navykneme je, aby ve stejnou hodinu vstávalo, jedlo, chodilo spát (přibližně 10 hodin denně)
- naučíme je jméno a příjmení a adresu, kde bydlí jména jeho rodičů a sourozenců
- naučíme je samo se obléknout a převléknout do cvičebního úboru a zavázat si tkaničky u bot.
- učíme je poznávat barvy, kreslit pastelkami, malovat vodovkami, stříhat z papíru.
- učíme se společně zazpívat písničky, přednést básničky, říkanky.
- učíme dítě připravit si jednoduchou svačinu, umýt si před jídlem ruce, zajít si na záchod.

Zvládne-li vaše dítě před nástupem do školy všechny tyto věci, nemusíte mít obavy ze školy. Naopak je velký předpoklad, že ho škola zaujme a že bude dychtit po nových poznacích

Autor: Ing. Stanislava Rousová

http://www.zsvejprty.cz/New_Folder/www/VP/zralost.htm

4 ADAPTAČNÍ PROGRAM NA 1. TŘÍDU

4.1. Charakteristika školy

Naše mateřská škola je součástí subjektu, jenž zahrnuje i školu základní - 1. stupeň. Takže děti z naší mateřské školy většinou přechází do 1.třídy právě na tuto školu. Pouze ojediněle dochází k tomu, že některé z dětí nastoupí ke školní docházce do Základní školy ve Slušovicích, jde o městskou velkou školu.

Základní škola u nás má 5 ročníků, které jsou rozčleněny do 3 tříd – 2 dvojtřídky a 1 samostatný ročník, vždy podle počtu dětí na jednotlivý ročník.

4.2. Cíl Adaptačního programu

V naší mateřské škole máme již několik let zaveden pro předškolní děti program Adaptace na 1.třídu.

Cílem tohoto programu je pozvolna, nenásilnou formou seznámit děti s prostředím základní školy, s učitelským sborem a organizací dne i školního roku. Snažíme se vytvářet pozitivní vztah k místu a prostředí, ve kterém dítě žije, rozvíjet schopností žít ve společenství ostatních lidí, přizpůsobit se a přináležet ke společenství třídy, spolupracovat, řešit konflikty a respektovat ostatní, osvojovat základní hygienické dovednosti, návyky a sebeobsluhu. Děti se učí pomoci hry jednoduché pracovní úkony. Pomocí herních aktivit učít děti rozvíjet své vědomosti ,dovednosti i návyky. Zároveň jde o usnadnění výuky a navázání kontaktu s rodiči a učiteli. Při každém „vyučování“ děti dostanou do příště domácí úkol v podobě pracovního listu, který se nějakým způsobem váže k probíranému obsahu.

PROJEKT „ADAPTAČNÍ PROGRAM NA 1.TŘÍDU“

PLÁN PROJEKTU NA ŠKOLNÍ ROK 2010/2011

Časové rozvržení a dílčí cíle:

měsíc	den	téma	Podtéma	Pracovní list
únor	7. února	Už vím, jak vypadá škola	- seznámení s prostředím školy - navození kontaktu mezi dětmi a učitelem	1, 2
	21. února	Už vím jak vypadá škola	- zaměření na slovní zásobu, výslovnost - zaměření na soustředění a koncentraci	3, 4
březen	7. března	Poznávám barvy a geometrické tvary	- orientace v prostoru - pojmy - větší, menší, vpředu, vzadu, uprostřed	5, 6
	21. března	Poznávám barvy a geometrické tvary	- poznávání barev - určování geometrických tvarů	7, 8
duben	4. dubna	Umím správně držet tužku	- zaměření na tempo práce - zaměření na uvolněnost ruky, jemnou motoriku	9, 10
	18. dubna	Umím správně držet tužku	- soustředění na práci - zaměření na jemnou motoriku - správná výslovnost	11, 12
květen	2. května	Hravě si vše spočítám	- matematická představivost - uvádění číselné řady - obrázková osa	13, 14
	16. května	Hravě si vše spočítám	- číselná řada - rozlišení více, méně, stejně	15, 16
	30. května	Hraji si s písmenky	- zaměření na estetickou úpravu práce - určování slabik, rytmu	17, 18
červen	13. června	Hraji si s písmenky	- rozlišení tvarů písmen - vyjadřování, schopnost vyjádřit svůj názor	19, 20

	20.června	Rozloučení se školkou	- hodnocení práce dětí - pasování na žáka 1. ročníku	21
--	-----------	------------------------------	---	----

PRAKTICKÁ ČÁST

VLASTNÍ ZKOUMÁNÍ

1. ŠETŘENÍ NĚKTERÝCH ASPEKTŮ ŠKOLNÍ PŘIPRAVENOSTI

Cílem praktické části naší bakalářské práce je zhodnotit úroveň verbálního projevu, základní znalosti a inteligenční úroveň předškolních dětí a vyhodnotit rozdíly v předem stanovených oblastech. Sledované oblasti jsou posuzovány podle jednotlivých pohlaví a podle toho, zda děti trvale žijí ve městě či na vesnici. Dále jsme se zaměřili na to, zda může dosažené vzdělání rodičů mít vliv na sledované oblasti.

1.1. Cíle šetření a výchozí předpoklady

Cílem analýzy bylo zjistit, zda se úrovně verbálního myšlení, základních znalostí a inteligenční úroveň liší u dětí z vesnice od dětí z města, zda jsou rozdíly v těchto oblastech i mezi dívkami a chlapci. Zda děti, u nichž alespoň jeden z rodičů dosahuje minimálně středoškolského vzdělání, dosahují lepších výsledků, než děti, jejichž rodiče mají pouze vzdělání na úrovni učebního oboru.

Jsem si vědoma, že veškeré závěry a vyhodnocení mají jen orientační hodnotu, pro přesvědčivé vazby mezi proměnnými by bylo nutné využít širšího statistického zpracování, což již do jisté míry přesahovalo rámec mé práce, ale bylo by jistě více přínosné pro praxi.

Výchozí předpoklady:

1. předpokládáme, že úroveň verbálního myšlení a znalostí bude u dětí z města přibližně stejná, jako u dětí z vesnice
2. předpokládáme, že co se týká inteligenčního testu, budou výsledky u dívek i u chlapců srovnatelné
3. předpokládáme, že dosažené vzdělání rodičů bude mít vliv na celkovou úroveň sledovaných oblastí

1.2. Použité metody

1.2.1. Orientační test školní zralosti – verbální myšlení – J.Jirásek

- cílem tohoto testu je :
 - o posouzení verbálních projevů dítěte

- zjistit základní orientaci dítěte v běžných situacích
- zjistit úroveň povědomí o světě zvířat – vzhled, velikost, pojmenování mláďat
- zjistit úroveň v orientaci v časových pojmech – ráno, poledne, večer
- zjistit, zda dítě pozná hodiny
- porovnávání a jmenování stejných a rozdílných znaků předmětů z domácnosti
- zjistit úroveň orientace v základních pojmech : ovoce, sporty, dopravní prostředky

1.2.2. Zkouška znalostí předškolních dětí

„Popis testu:

Nejde o zkoušku inteligence, pouze o měřítko znalostí dítěte, které v rámci svých schopností získalo. Výsledek závisí jak na kvalitě informací, které se dítěti nabízejí, tak na jeho zájmu, zvědavosti i celkové vývojové úrovni. Inspirací pro sestavení zkoušky znalostí bylo "Informatorium školy mateřské" J.A.Komenského, ale i novější zdroje, především psychodiagnostické metody založené na hodnocení míry informovanosti, např. Jiráskův test DOI. Zkouška obsahuje 40 otázek rozdělených do 10 kategorií, které jsou věnovány orientaci v oblasti společnosti, počtu, času, znalosti zvířat, rostlin, pohádek, domácích činností, různých běžných nástrojů, zaměstnání a volnočasových aktivit. Otázky jsou formulovány tak, aby bylo dítěti jasné, na co se examinátor ptá a aby odpověď mohla být jednoznačná. Je užitečná především tehdy, pokud chceme zjišťovat nejenom úroveň rozumových schopností dítěte, ale i míru uplatnění těchto schopností v daném prostředí. Je vhodná jako verbální doplněk neverbálního screeningu školní zralosti. Lze ji použít i u vývojově opožděných či mentálně postižených dětí, jejichž mentální věk dosahuje do tohoto pásma, při vyšetření výchovně zanedbaných dětí, kde slouží jako míra podnětového deficitu (díky srovnání výsledku v této zkoušce s úrovní celkové inteligence), jako součást testové baterie u hyperaktivních dětí se syndromem ADD/ADHD, které mohou mít díky své zvědavosti dostatek informací, i když spíš útržkovitých, ale budou mít potíže je adekvátně uplatnit. Získaný výsledek je vždycky nutné hodnotit v kontextu s ostatními nálezy a poznatky, které o dítěti získáme.

Použití: individuální, od 4 do 7 let

Čas potřebný k administraci: 10-15 min.

Čas potřebný k vyhodnocení a interpretaci: 5 min. “

http://www.psychodiagnostika-sro.cz/cz/Katalog_popis.asp?kod=580&ZozArg=1&Kateg=1

1.2.3. Ravenovy progresivní matice – inteligenční zkouška

Žádný inteligenční test neučí inteligenci komplexně, ale poskytuje jen částečnou informaci, která se často nepřiměřeně zobecňuje a hodnotí se jako informace o celkové inteligenci.

IQ testy nebo testy inteligence je obecný termín pro standardizované testy, kterými se měří inteligenční kvocient jedince. Tuto veličinu poprvé zavedl německý psycholog William Stern v roce 1912, aby sloužila k vyhodnocování a porovnávání výsledků testů inteligence dětí, které vytvářeli zejména francouzští psychologové Alfred Binet a Théodore Simon na počátku 20. století. IQ testů od té doby vzniklo velké množství a zaměřují se na různé aspekty duševních schopností lidí.

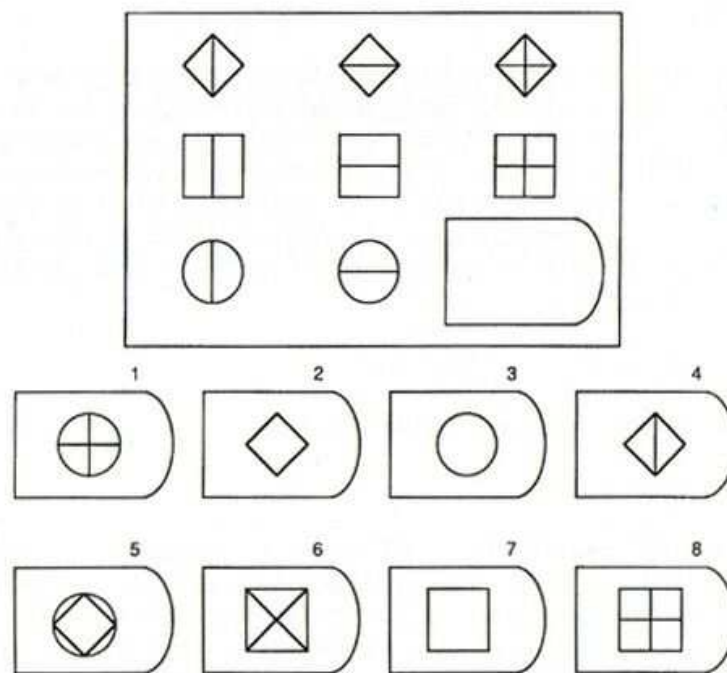
Ravenovy progresivní matice jsou nonverbálním testem abstraktního uvažování původně vyvinuté Johnem C. Ravenem v roce 1936. Respondenti vybírají geometrické obrazce, které správně doplní větší obraz. Testuje se pochopení komplexnosti vzorů, schopnost ukládat a vybavovat si informace.

http://cs.wikipedia.org/wiki/IQ_test#Ravenovy_progresivn.C3.AD_matice

Základem testu byly matice diagramů 3 x 3, do které se doplňoval chybějící diagram ve třetí řadě (obr. 3) na základě logických souvislostí. Podstatou tohoto testu bylo měření obecné intelektuální schopnosti pracovat s abstraktními pojmy.

<http://www.ssvp.wz.cz/Texty/intelligence.html>

Všechny tři zmiňované zkoušky - Orientační test školní zralosti – verbální myšlení – J.Jirásek, Zkouška znalostí předškolních dětí i Ravenovy progresivní matice – jsou standardizované zkoušky vydávané centrálním vydavatelem Psychodiagnostika, s.r.o., Brno.

Ukázka typu úkolů v Ravenových maticích

1.3. Zkoumaný vzorek

Ve své práci jsem zkoumala vzorek 30 dětí, které by měly v příštím školním roce nastoupit do 1. třídy Základní školy. 5 dětí má plánovaný odklad školní docházky, u 2 chlapců se již školní docházka odkládá, 1 dívka byla vrácena z 1. třídy pro hyperaktivitu a sociální nezralost.

Ze zkoumaného vzorku 12 dětí trvale žije na vesnici a 18 ve městě. Některé z dětí trvale žijících na vesnici dochází do Mateřské školy ve městě, ale pro potřeby výzkumu budu brát zřetel na místo bydliště, neboť prostředí, ve kterém dítě žije, má také velmi významný vliv na jeho celkový vývoj.

Ve zkoumaném vzorku bylo 17 dívek a 13 chlapců.

5 dětí má převládající lateralitu levé ruky, ve všech případech jde o dívky.

Průměrný věk zkoumaného vzorku dětí je 75,93 měsíců.

4 děti ze zkoumaného vzorku trpí nadváhou, z toho 3 dívky a 1 chlapec.

Dalším sledovaným ukazatelem bylo vzdělání rodičů :

- Otec :
 - UO – 15
 - SŠ – 11
 - VŠ – 4

- matka :
 - UO – 17
 - SŠ – 10
 - VŠ – 3
- oba zároveň :
 - UO – 12
 - SŠ – 5
 - VŠ – 1

1.4. Dokumentace výsledků

Zkoumaný vzorek dětí předškolního věku byl z těchto dvou Mateřských škol:

1. Mateřská škola ve Slušovicích, Rovná ulice – městská mateřská škola

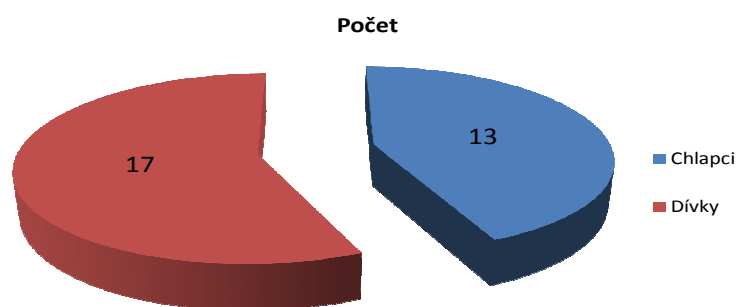
- tuto Mateřskou školu navštěvují děti ze Slušovic i děti z okolních vesnic, kde mateřské školy nemají

2. Základní škola a Mateřská škola Všemina – vesnická mateřská škola

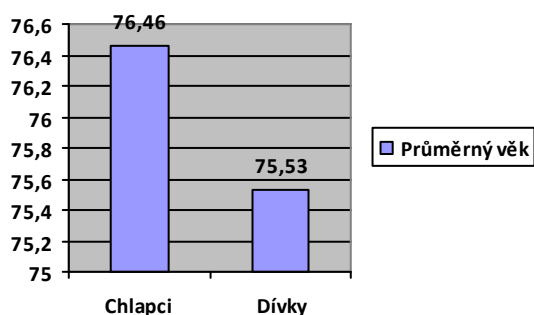
Pro potřeby naší bakalářské práce jsme výsledky z obou mateřských škol sloučili a rozlišovali pouze podle toho, kde děti trvale žijí.

Graf č.1

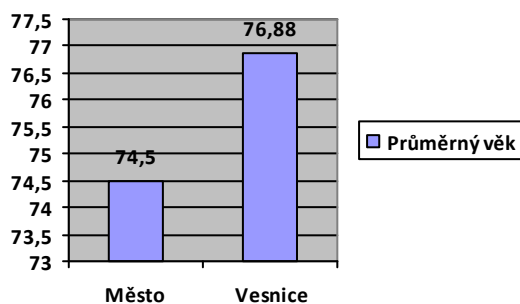
Složení sledovaného vzorku podle pohlaví

Graf č.2
Průměrný věk dětí podle pohlaví

Graf č.3
Průměrný věk dětí podle místa trvalého pobytu

Tabulka č.1

Ukazuje dosažené výsledky posuzovaných dětí.

Na základě stanovených kritérií jsme posuzovali rozdíly v Orientačním testu školní zralosti podle J.Jiráska mezi dívkami a chlapci a mezi dětmi z města a dětmi z vesnice.

Porovnávali jsme tedy dosažené hrubé skóre (HS) – počet správných odpovědí a výslednou známku.

Orientační test školní zralosti – verbální myšlení

	Průměrný věk	Verbální myšlení – prům. HS	Verbální myšlení – prům. známka
Dívky	75,53	4,53	3,24
Chlapci	76,46	13,54	2,62
Město	74,50	10,16	2,83
Vesnice	76,88	5,83	3,08

Z výsledků výzkumu vyplývá :

- chlapci dosáhli celkově lepších výsledků, než dívky – v HS dokonce takřka 3x, a lepší výsledné průměrné známky, a to o 0,62
 - o pokud ale přihlédneme k věku dětí, chlapci byli v průměru o jeden měsíc starší
- děti z města dosáhly celkově lepších výsledků, než děti z vesnice – HS o 4,33 a lepší průměrné známky o 0,25
 - o co se týká věku, děti z města byly v průměru o více než 2 měsíce mladší, přesto dosáhly lepších výsledků

Tímto se nepotvrdil předpoklad č.1 : předpokládáme, že úroveň verbálního myšlení a znalostí bude u dětí z města přibližně stejná, jako u dětí z vesnice

Tabulka č.2

Ukazuje dosažené výsledky posuzovaných dětí.

Na základě stanovených kritérií jsme posuzovali rozdíly ve Zkoušce znalostí předškolních dětí mezi dívkami a chlapci a mezi dětmi z města a dětmi z vesnice. Porovnávali jsme tedy dosažené hrubé skóre (HS) – počet správných odpovědí a výsledný průměrný čas, potřebný k zodpovězení otázek.

Zkouška znalostí předškolních dětí

	Průměrný věk	Test předšk.znalostí prům. HS	Test předšk.znalostí prům. čas/s
Dívky	75,53	6,29	397,82
Chlapci	76,46	10,15	376,31
Město	74,50	7,77	383,11
Vesnice	76,88	8,25	396,58

Z výsledků výzkumu vyplývá :

- chlapci dosáhli celkově lepších výsledků, než dívky – lepší HS o 3,86 a potřebovali na odpovědi průměrně o 21,51 s méně času
 - o pokud ale přihlédneme k věku dětí, chlapci byli v průměru o jeden měsíc starší

- děti z města dosáhly horších výsledků v HS o 0,48 než děti z vesnice, ale potřebovaly na odpovědi celkově v průměru o 13,53 s méně času
 - o co se týká věku, děti z města byly v průměru o více než 2 měsíce mladší

Tabulka č.3

Ukazuje dosažené výsledky posuzovaných dětí.

Na základě stanovených kritérií jsme posuzovali rozdíly v testu Ravenovy progresivní matice, který patří do skupiny testů inteligence mezi dívkami a chlapci a mezi dětmi z města a dětmi z vesnice. Porovnávali jsme tedy dosažené hrubé skóre (HS) – počet správných odpovědí a výsledný průměrný čas potřebný k vypracování testu.

Ravenovy progresivní matice

	Průměrný věk	Ravenovy matice prům. HS	Ravenovy matice prům. čas/s
Dívky	75,53	17,41	322,47
Chlapci	76,46	19,15	319,77
Město	74,50	18,55	315,67
Vesnice	76,88	17,58	329,75

Z výsledků výzkumu vyplývá :

- chlapci dosáhli celkově lepších výsledků, než dívky – lepší HS o 1,74 a potřebovali na odpovědi průměrně o 2,7 s méně času
 - o pokud ale přihlídneme k věku dětí, chlapci byli v průměru o jeden měsíc starší
- děti z města dosáhly celkově lepších výsledků v HS o 0,97, než děti z vesnice, a potřebovaly na odpovědi celkově v průměru o 14,08 s méně času
 - o co se týká věku, děti z města byly v průměru o více než 2 měsíce mladší

Tímto se nepotvrdil předpoklad č.2 : předpokládáme, že co se týká inteligenčního testu, budou výsledky u dívek i u chlapců srovnatelné

Tabulka č. 4

Ukazuje dosažené výsledky posuzovaných dětí.

Na základě stanovených kritérií jsme posuzovali rozdíly v 1. Orientálním testu školní zralosti – verbální myšlení, 2. Zkoušce znalostí předškolních dětí a testu 3. Ravenovy progresivní matice mezi dětmi rodičů, kde alespoň jeden z rodičů dosáhl nejvyššího vzdělání alespoň SŠ a dětmi rodičů, kde oba rodiče současně dosáhli nejvyššího vzdělání UO. Porovnávali jsme tedy : ad 1) průměrnou dosaženou známku; ad 2) průměrné dosažené HS a ad 3) průměrné dosažené HS.

Srovnání dětí podle dosaženého vzdělání rodičů

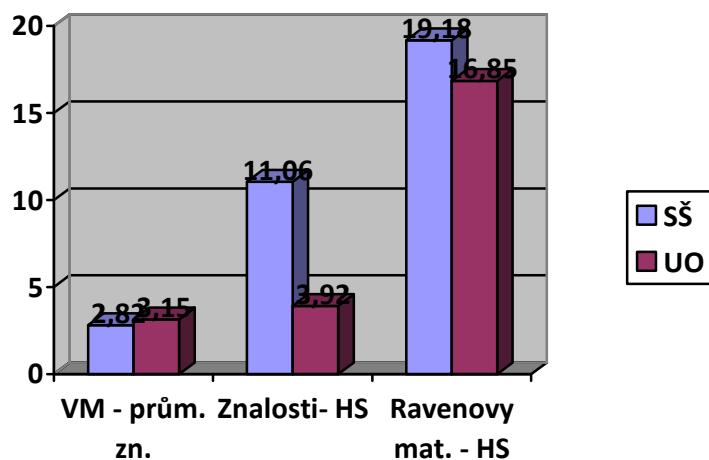
	Průměrný věk	Verbální myšlení – prům. známka	Test předšk.znalostí prům. HS	Ravenovy matice prům. HS
1 rodič min SŠ	77,35	2,82	11,06	19,18
Oba UO	74,08	3,15	3,92	16,85

Z výsledků výzkumu vyplývá :

- děti rodičů, kde alespoň jeden z rodičů dosáhl nejvyššího vzdělání alespoň SŠ dosáhly celkově lepších výsledků ve všech třech srovnávaných testech : ad 1) známka o 0,33; ad 2) HS o 7,14; ad 3) HS o 2,33, než děti rodičů, kde oba rodiče současně dosáhli nejvyššího vzdělání UO
 - o pokud ale přihlídneme k věku dětí, první skupina byla v průměru o 3,27 měsíců starší

Tímto se potvrdil předpoklad č. 3 : předpokládáme, že dosažené vzdělání rodičů bude mít vliv na celkovou úroveň sledovaných oblastí

Graf č. 4

2 Diskuse

Cílem práce je přiblížit problematiku školní zralosti a na základě provedeného výzkumu v mateřských školách porovnat úroveň dětí ve městě a na vesnici, co se týká znalostí a verbálního myšlení a také rozbor úrovně inteligence testovaných dětí a popsat Adaptační program pro děti předškolního věku v naší Mateřské škole před jejich nástupem do školy.

Pro náš výzkum jsme si na začátku stanovili čtyři předpoklady :

Předpoklad č. 1 : předpokládáme, že úroveň verbálního myšlení a znalostí bude u dětí z města přibližně stejná, jako u dětí z vesnice

Tento předpoklad se nepotvrdil : děti z města dosáhly celkově lepších výsledků, než děti z vesnice – HS o 4,33 a lepší průměrné známky o 0,25. Pokud přihlédneme k průměrnému věku, děti z města byly v průměru o více než 2 měsíce mladší, přesto dosáhly lepších výsledků.

Předpoklad č. 2 : předpokládáme, že co se týká inteligenčního testu, budou výsledky u dívek i u chlapců srovnatelné

Tento předpoklad se nepotvrdil : chlapci dosáhli celkově lepších výsledků, než dívky – lepší HS o 1,74 a potřebovali na odpovědi průměrně o 2,7 s méně času. Pokud ale přihlédneme k průměrnému věku dětí, chlapci byli v průměru o jeden měsíc starší, než dívky. Jak víme, v tomto hraje v celkovém vývoji roli každý měsíc.

Předpoklad č. 3 : předpokládáme, že dosažené vzdělání rodičů bude mít vliv na celkovou úroveň sledovaných oblastí

Tento předpoklad se potvrdil: děti rodičů, kde alespoň jeden z rodičů dosáhl nejvyššího vzdělání alespoň SŠ dosáhly celkově lepších výsledků ve všech třech srovnávaných testech : ad 1) známka o 0,33; ad 2) HS o 7,14; ad 3) HS o 2,33, než děti rodičů, kde oba rodiče současně dosáhli nejvyššího vzdělání UO. Pokud ale přihlédneme k věku dětí, první skupina byla v průměru o 3,27 měsíců starší. Jak víme, v tomto hraje v celkovém vývoji roli každý měsíc.

Závěr

Cílem mé práce bylo přiblížit problematiku školní zralosti a na základě provedeného výzkumu v mateřských školách porovnat úroveň dětí ve městě a na vesnici, co se týká znalostí a verbálního myšlení a také rozbor úrovně připravenosti testovaných dětí na vstup do školy a popsat Adaptační program pro děti předškolního věku v naší Mateřské škole před jejich nástupem do školy.

V první kapitole jsme se zabývala charakteristikou předškolního období se zaměřením na vývoj dětí předškolního věku v jednotlivých vývojových oblastech.

Ve druhé kapitole jsem popsala hru jako nedílnou součást a prostředek vývoje postojů, návyků a dovedností u dětí předškolního věku z hlediska vzdělávacích oblastí a vývoj dětské hry přiměřeně věku dítěte.

Třetí kapitola mé práce byla věnována školní připravenosti a zralosti, jejich kritériím a hlavním znakům. Věnovala jsem se i rizikům předčasného nástupu dítěte do školy a vypsala krátký souhrn činností, kterým bychom se mohli věnovat před nástupem dítěte do 1.třídy.

Obsahem čtvrté kapitoly je „Adaptační program na 1.třídou“, který má na v naší mateřské škole již několikaletou tradici a velmi se nám svěřil. Popsala jsem v krátkosti tento program, jeho náplň a cíl, pracovní listy jsem uvedla v příloze.

Cílem praktické části naší bakalářské práce bylo zhodnotit úroveň verbálního projevu, základní znalosti a inteligenční úroveň předškolních dětí a vyhodnotit rozdíly v předem stanovených oblastech. Sledované oblasti byly posuzovány podle jednotlivých pohlaví a podle toho, zda děti trvale žijí ve městě či na vesnici. Dále jsem se zaměřila na to, zda může dosažené vzdělání rodičů mít vliv na úroveň jednotlivých dětí v sledovaných oblastech. Popsala jsem jednotlivé testy a provedla tabulkový a grafický rozbor jednotlivých testů a zhodnocení naplnění stanovených předpokladů.

Jsem si vědoma, že veškeré závěry a vyhodnocení mají jen orientační hodnotu, pro přesvědčivější a přesnější výsledky by bylo třeba provést širší statistické šetření a výzkum. Jejich výsledky by byly jistě více přínosné pro praxi. Zajímavé by mohlo pak také být srovnání, zda děti, které dosáhly lepších výsledků v prvních dvou zmiňovaných testech (Test verbálního myšlení podle J.Jiráska a test znalostí předškolních dětí), by dosáhly také lepších výsledků v testu Ravenových progresivních matic.

Seznam použitých pramenů a literatury

- [1] PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. a MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 3. rozšířené a aktualizované vydání. Praha : Portál, 2001. 328 s. ISBN 80-7178-579-2.
- [2] MERTIN, V., GILLERNOVÁ, I. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál, 2003. 230 s., vydání první. ISBN 80-7178-799-X
- [3] PIAGET, J., INHELDEROVÁ B. *Psychologie dítěte*. Praha : Portál, 1997. 143 s., vydání druhé. ISBN 978-80-7367-263-8
- [4] VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. a kol. *Pedagogika pro učitele*. Praha : Grada, 2007. 402 s., vydání první. ISBN 978-80-247-1734-0
- [5] KUTÁLKOVÁ, D. *Jak připravit dítě do 1. třídy rozvoj obratnosti, smyslové vnímání, řeč, náměty na hry, kresba, školní zralost*. Praha : Grada, 2005. 165 s., vydání první.
ISBN 80-247-1040-4
- [6] MAZAL, F., *Hry a hraní pohledem ŠVP*. Olomouc : HANEX, 2007. 394 s., vydání první. ISBN 978-80-85783-77-3
- [7] MIŠURCOVÁ, V., FIŠER, J., FIXL, V., *Hra a hračka v životě dítěte*. Praha : SPN, 1989. 142 s., vydání druhé.
- [8] KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola*. 1. vydání. Praha : Grada Publishing a. s., 2008.
200 s. ISBN 978-80-247-1568-1.
- [9] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie : Dětství, dospělost, stáří*. 1. vydání. Praha : Portál, 2000. 528 s. ISBN 80-7178-308-0.
- [10] ŠIMÍČKOVÁ, ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. 2. nezměněné vydání. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. 175 s. ISBN 80-244-0629-2.
- [11] SCHNEIDER, L., *Pojďme si hrát se zvířátky 3*, Kladno : Ing. Vladimír Macek.
ISBN 80-86091-30-9
- [12] VARGOVÁ, T., *Další Hráškovy nejoblíbenější úkoly pro předškoláky*. 1. vydání. Olomouc : Rubico, 2006. ISBN 80-7346-061-0

<http://www.dtskestranky.cz>

<http://www.rvp.cz>

<http://www.pppnj.adslink.cz/data/odborneclanky/skolnizralost.html>

<http://www.kppp.cz/ZRALOST.htm>

<http://www.ssvp.wz.cz/Texty/intelligence.html>

http://cs.wikipedia.org/wiki/IQ_test#Ravenovy_progresivn.C3.AD_matice

http://www.psychodiagnostika-sro.cz/cz/Katalog_popis.asp?kod=580&ZozArg=1&Kateg=1

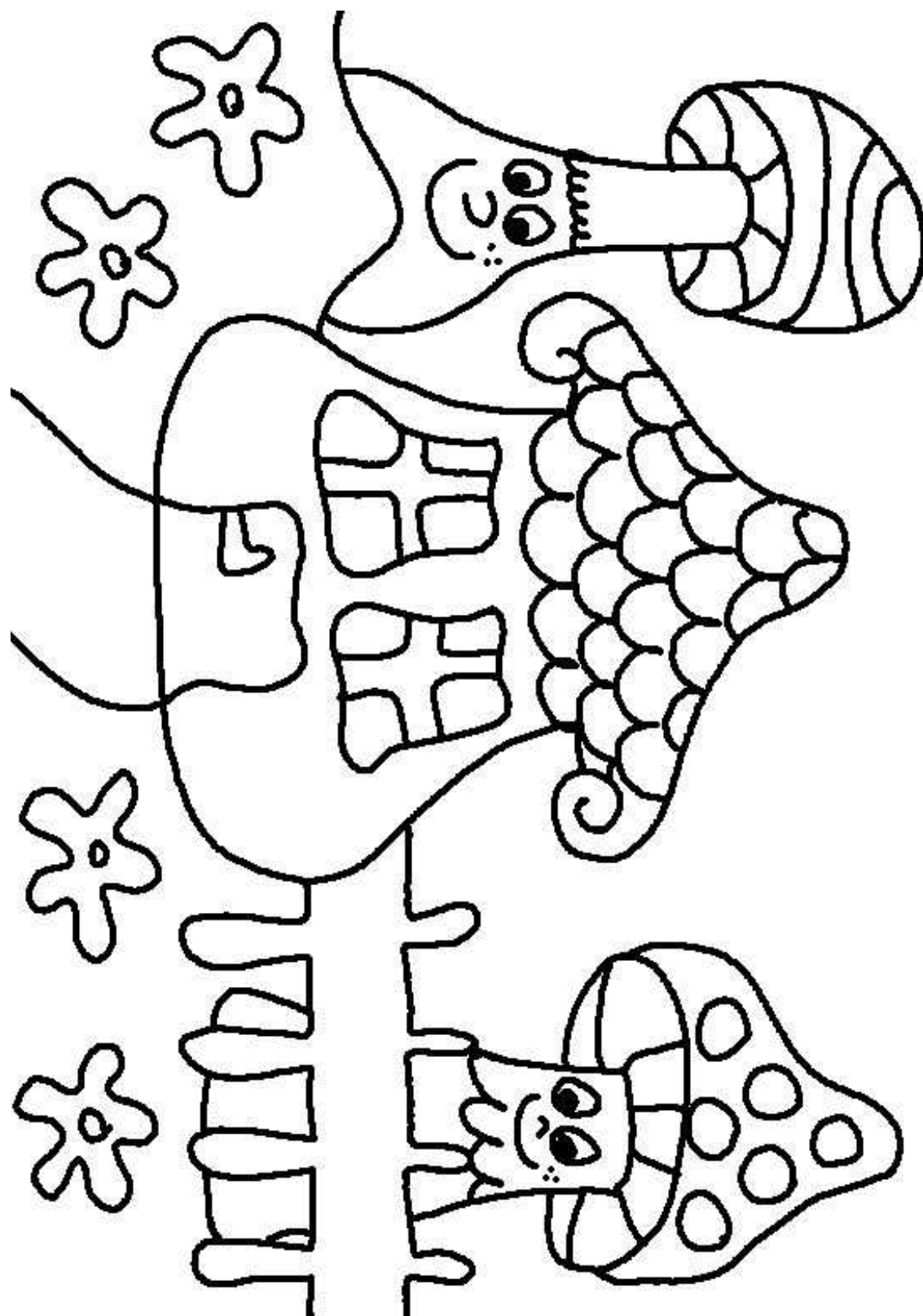
<http://web.telecom.cz/ppp.bruntal/schol15html>

http://www.zsvejprty.cz/New_Folder/www/VP/zralost.htm

Seznam příloh :

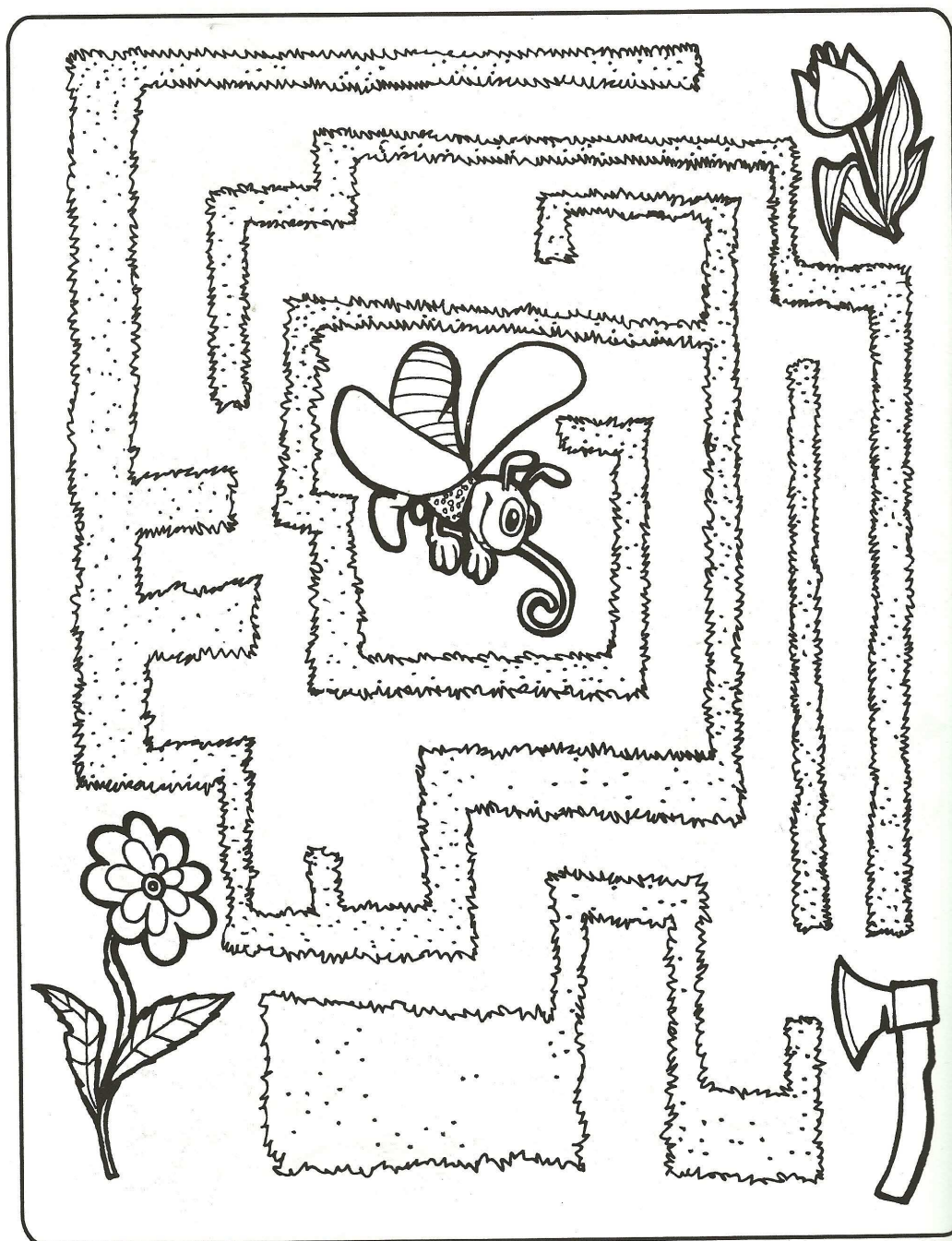
- 1. Pracovní listy k Adaptačnímu programu na 1.třídě – 21 ks**

Pracovní list č.1

DVĚ CESTIČKY PRO VČELIČKU

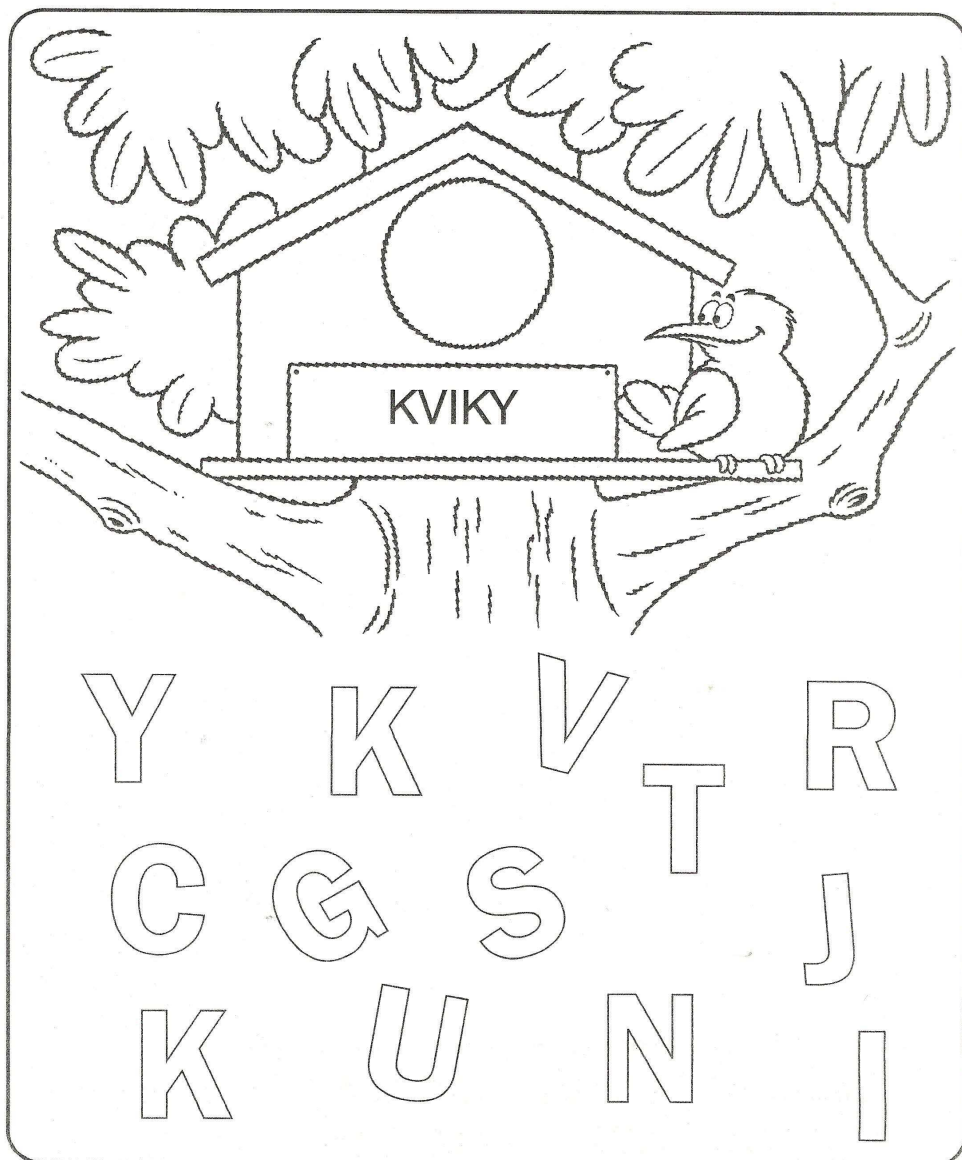
Najdi dvě cestičky ke dvěma květinám. Nesmíš se ale dostat k ostré sekeře!

Pracovní list č.3

PTÁČEK KVIKY

Vybarvi písmenka, která potřebuješ, abys vytvořil jméno Kviky.
Pak pečlivě přeškrtej nepotřebná písmenka.

 ĚTSKÉ STRÁNKY

Pracovní list č.5

Pod každé letadélko dokresli do prázdného čtverečku šipku tak, aby ukazovala směr, kterým letí. Každý směr letu pojmenuj. Nakonec vybarvi zeleně ta letadla, která letí doprava.

	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Pracovní listč.6

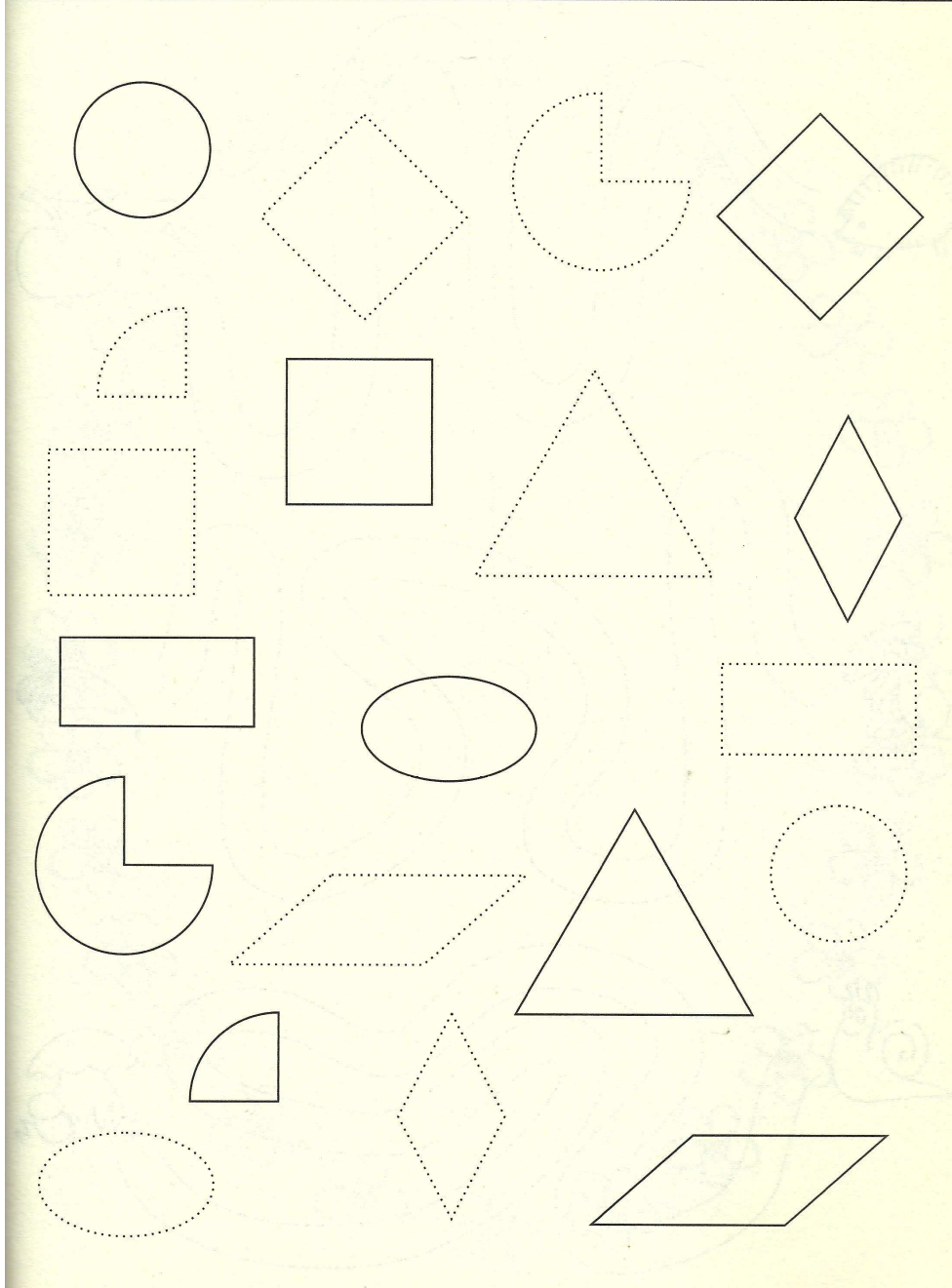
Nakresli obrázky od nejmenšího k největšímu nebo
opačně

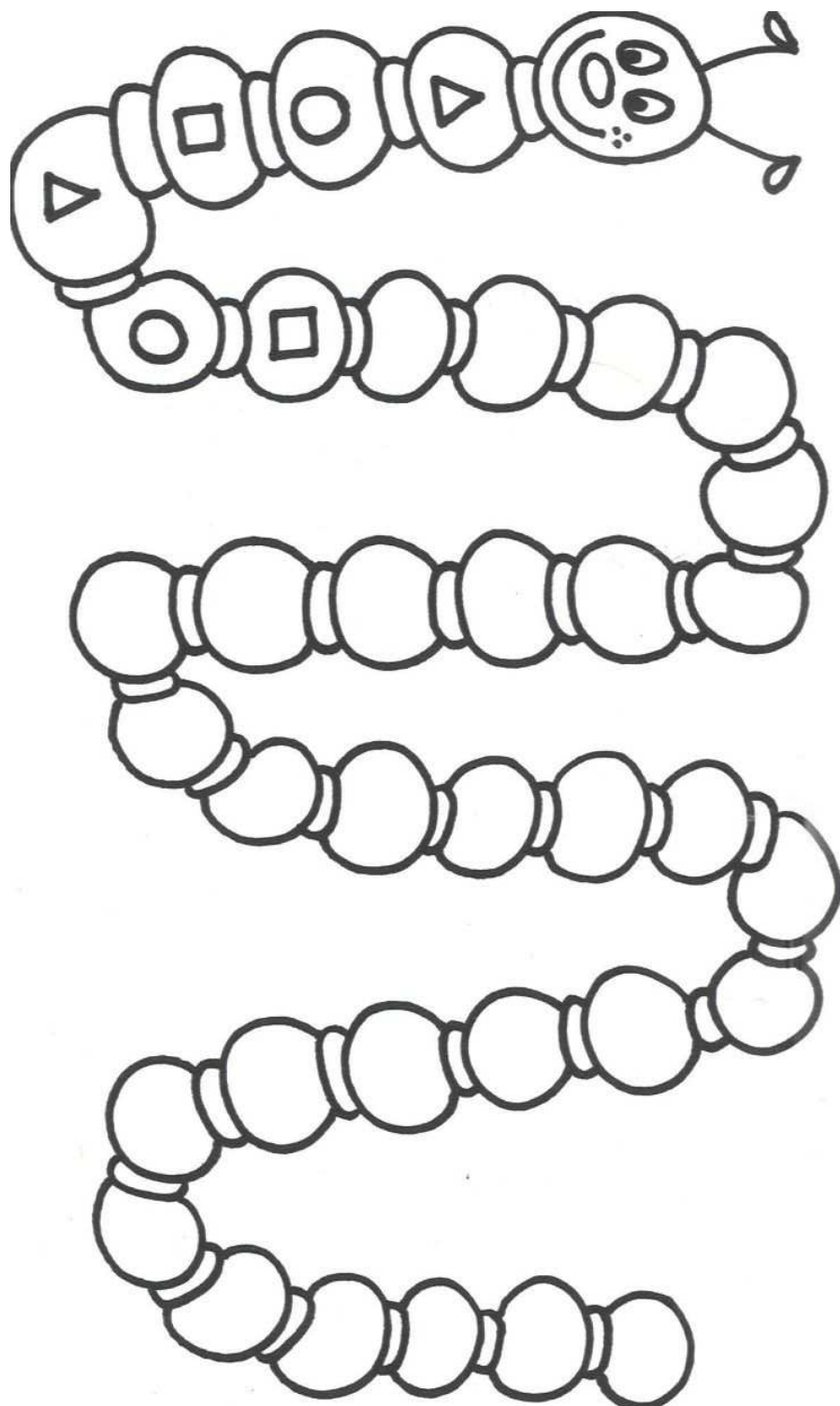
Pracovní list č.7

Spoj čarou dva stejné geometrické tvary.

Pracovní list č.8

Doplňte správné geometrické tvary tak, aby logicky následovaly:

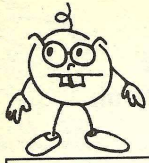
Pracovní list č.9

Ke každé hlavičce z pohádky dokresli tělíčko. Hotové figurky potom vybarvi.

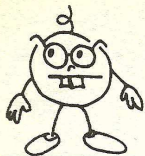
Pracovní list č. 10

Domaluj kytičky podle vzoru.

A large rectangular grid for a dot-drawing activity. The grid is divided into 8 rows and 6 columns. The first row starts with a complete drawing of a flower head with four petals and a central circle. The remaining 7 rows each contain 6 identical dot patterns. Each dot pattern consists of a central black dot, four smaller black dots arranged in a cross shape (top, bottom, left, right), and four even smaller black dots at the corners of a square surrounding the central dot.

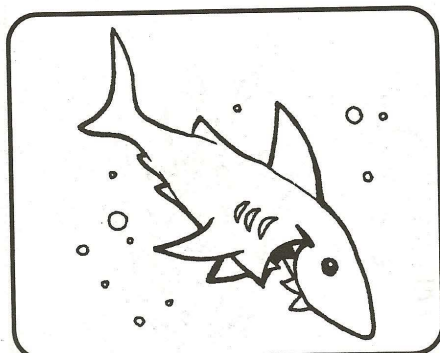
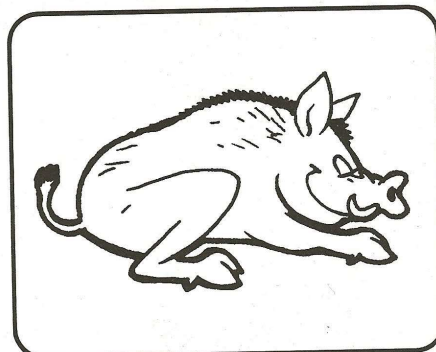
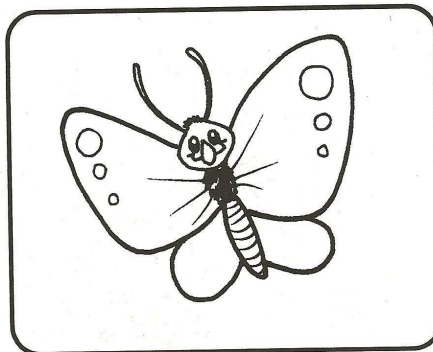
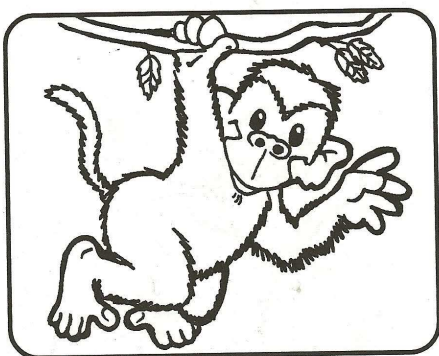
Pracovní list č. 11

Napodob toto tajné písmo. Nejdříve si značku pořádně prohlédni. Pak ji tužkou nebo pastelkou několikrát obtáhni. Nakonec ji přepiš do prázdného políčka vpravo.

POČÍTEJ SLABIKY

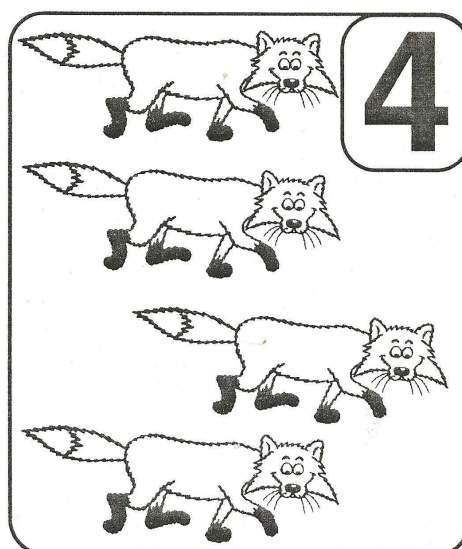
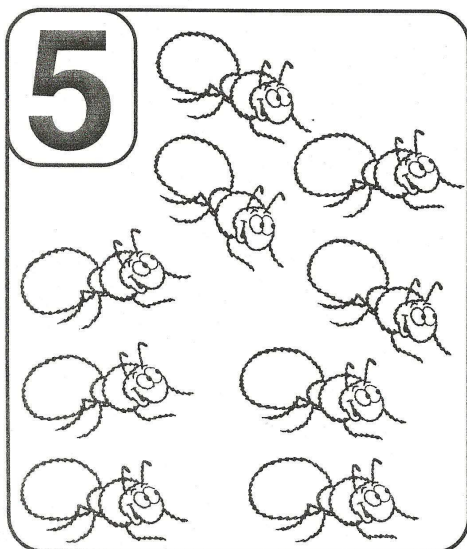
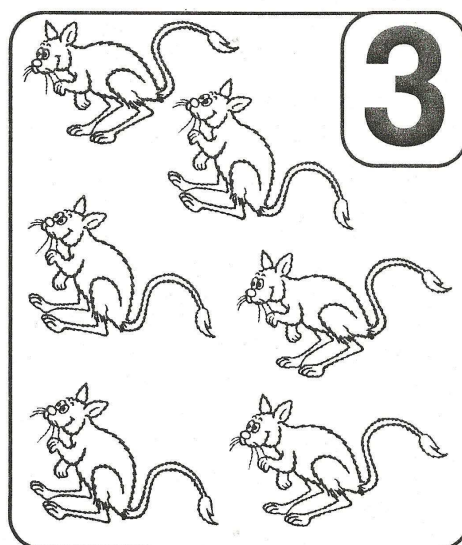
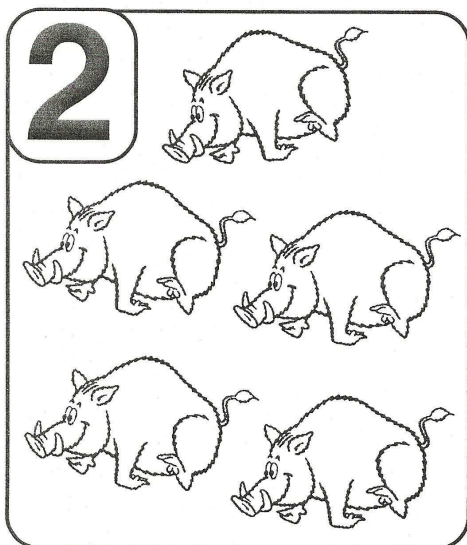
Pojmenuj nahlas zvířátko, které vidíš. Vybarvi potom tolik puntíků, z kolika slabik se pojmenování skládá.

Pracovní list č.13

VYBARVI ZVÍŘÁTKA

Číslice u každého obrázku určuje, kolik zvířátek máš vybarvit.

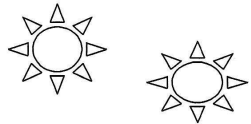

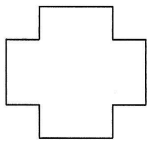
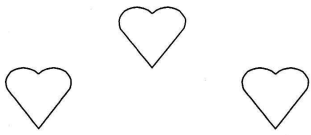
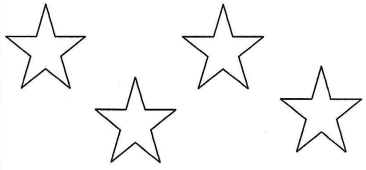

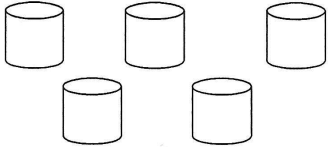
Pracovní list č.14

Pracovní list č.15

Nakresli tolik teček, kolik vidíš obrázků:

Obrázky si vybarvi!

Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785, financovaného z ESF a státního rozpočtu ČR. Provozováno Výzkumným ústavem pedagogickým v Praze.

Pracovní list č.16

Vymaluj červeně čtverce, kde je víc.

Vymaluj žlutě čtverce, kde je stejně.

Pracovní list č. 17

MOTÝLEK

Vybarvi obrázek podle čísel.

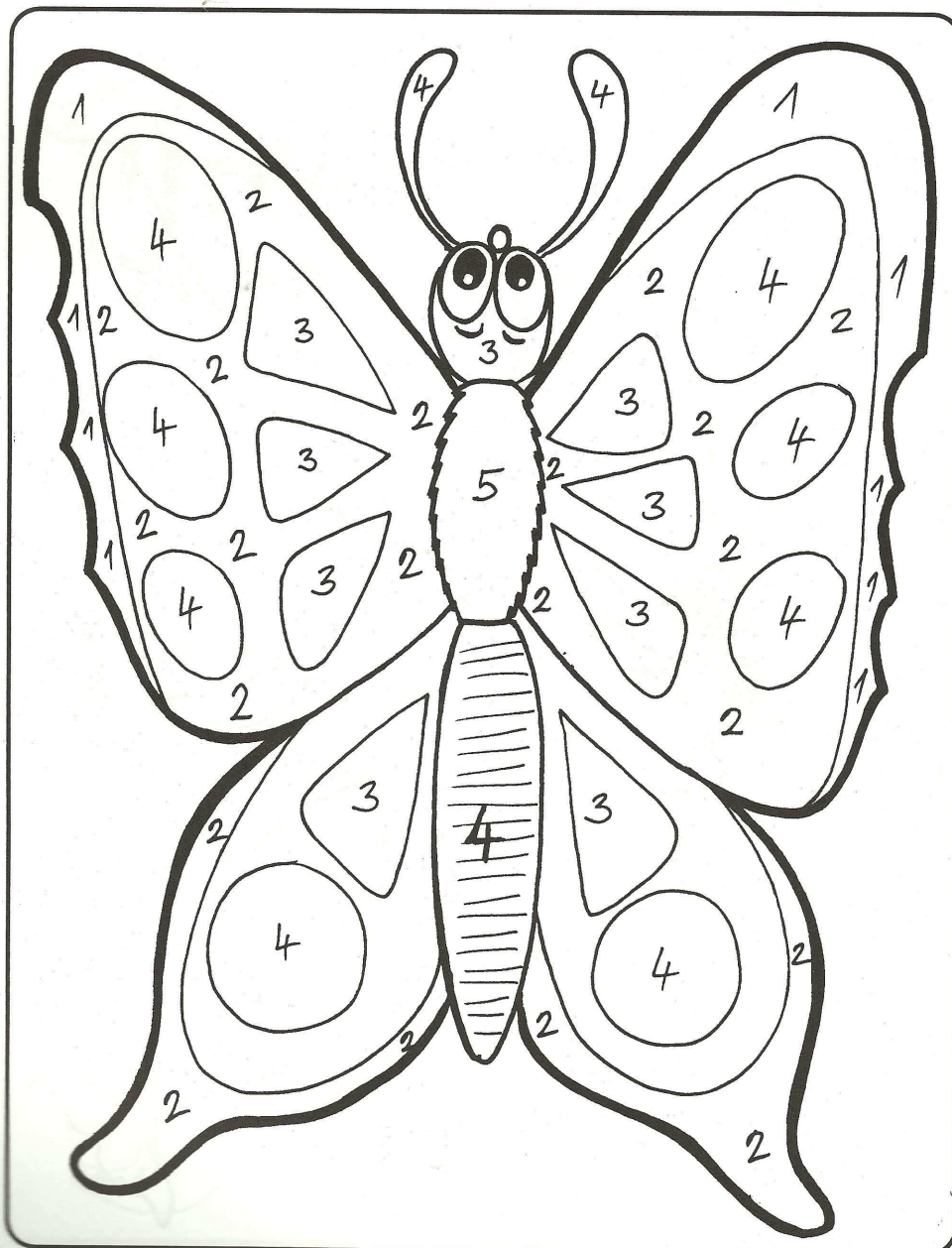
1 - modrá

3 - červená

5 - hnědá

2 - fialová

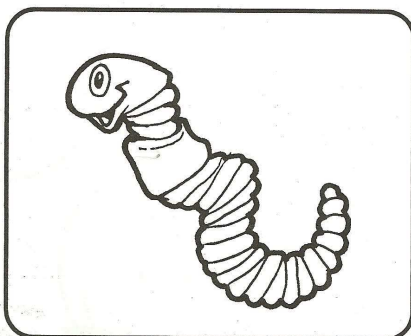
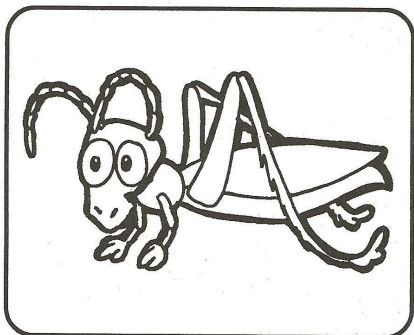
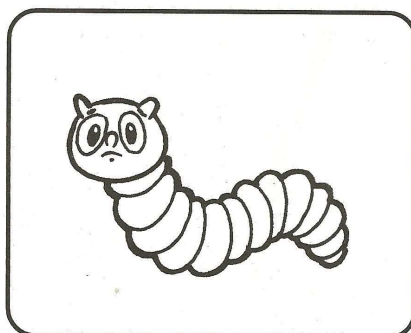
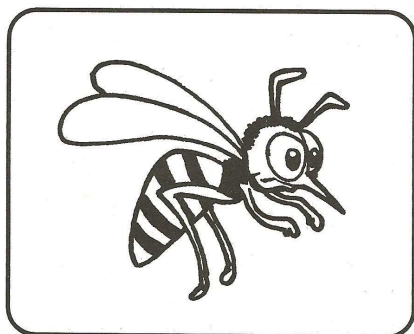
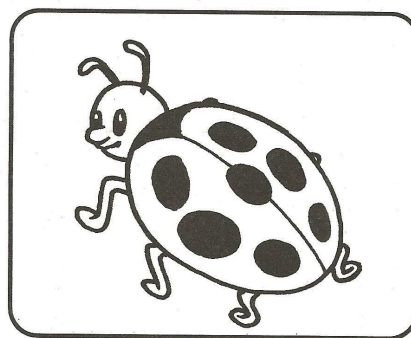
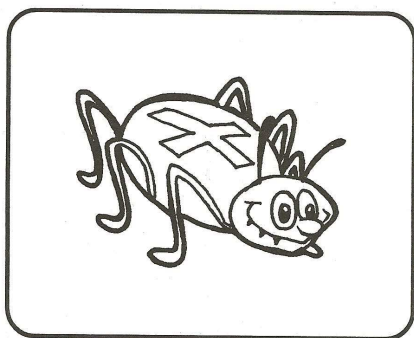
4 - žlutá

Pracovní list č.18

SLABIKOVÁNÍ

Pojmenuj nahlas každé zvířátko a pod každým zvířátkem začerni tolik puntíků, kolik napočítáš slabik.

VYBARVI PÍSMENKA

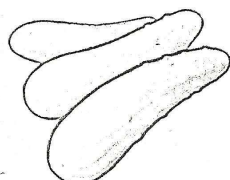
Vybarvi písmenka, která tvoří slovo ježek. Ostatní škrtni.

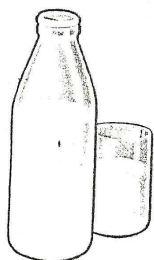
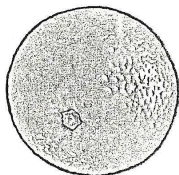
Pracovní list č. 20

VYBARVI, CO
JE ZDRAVĚ.

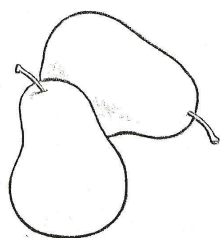
OKUREK

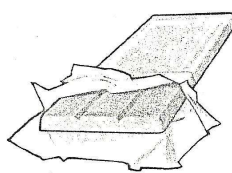
POMERANČ

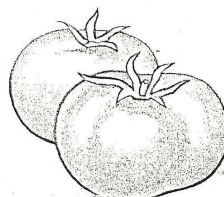
MLEKO

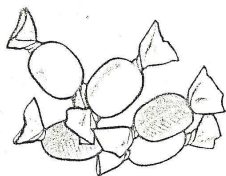
HRUŠKA

ČOKOLÁDA

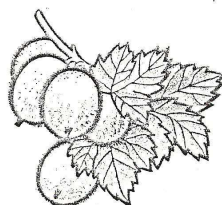
RAJČE

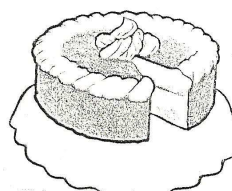
BONBONY

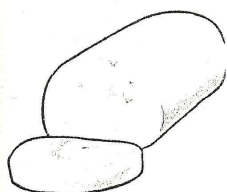
ČOČKA

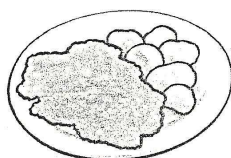
ANGREŠT

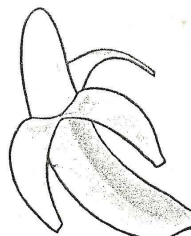
DORT

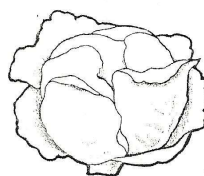
TLAČENKA

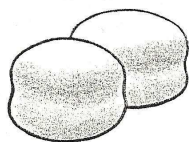
ŘÍZEK

BANÁN

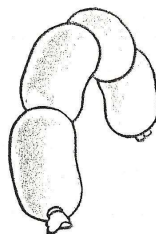
ZELÍ

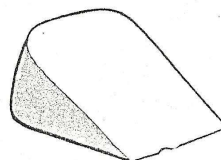
KOBLIH

KEDLUBEN

ŠPEKÁČEK

SÝR

ĎETSKÉ STRÁNKY

MALOVANÉ ČTENÍ

Byl jednou jeden a ten měl tuze malý .
Měl tam 2 , jeden , jednu a .
Víc věcí se tam nevěšlo. Jednoho dne se koupil
nový . Chtěl si ho pověsit nad , ale
strop byl moc nízko a už se tam nevešel. "Co
ted?" Strachoval se . "Budu se muset
přestěhovat. Ale kam?" Šel se poradit k moudré
. Ta mu řekla, že na druhé straně je starý
opuštěný . Jako stvořený pro . Je sice
plný , ale když si vezme , určitě se
mu je podařit odstranit. se tedy vydal na druhou
stranu , aby se na podíval. Už na první
pohled se mu moc líbil. Byl o mnoho větší než
starý . Tak si vzal své 2 ,
, i a přestěhoval se. Dokonce i se
tam vešel. To byl nářd!

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Alena Kvěťáková
Katedra:	Primární psychologie a patopsychologie
Vedoucí práce:	Doc. PhDr. Alena Petrová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Školní zralost - Adaptační program pro nástup do 1.třídy
Název v angličtině:	School Maturity - Adaptation Programme for First Graders
Anotace práce:	Cílem práce je přiblížit problematiku školní zralosti a na základě provedeného výzkumu v mateřských školách porovnat úroveň dětí ve městě a na vesnici, co se týká znalostí a verbálního myšlení a také rozbor úrovně připravenosti testovaných dětí na vstup do školy a vliv Adaptačního programu na děti před jejich nástupem do školy.
Klíčová slova:	Předškolní věk, hra, školní zralost, školní připravenost, verbální myšlení, adaptační program
Anotace v angličtině:	The end result of my work is to bring the issue of school maturity and based on research conducted in kindergartens to compare the children in the city and the village in terms of knowledge and verbal thinking and analysis of the test level of preparedness of children to enter school and the impact of the Adaptation Programme for children before entering school.
Klíčová slova v angličtině:	Pre-school, game, school maturity, school readiness, verbal thinking, Adaptation Programme
Přílohy vázané v práci:	Pracovní listy k Adaptačnímu programu Počet pracovních listů 21
Rozsah práce:	42 stran
Jazyk práce:	Český jazyk

